

Nr 127

Av herr Martinsson, *angående viss ändring av bestämmelserna om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.*

I lagen den 13 april 1945 behandlas frågorna om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.

Uppmärksamheten har riktats på denna lagstiftning på senare tid med anledning av att i några uppmärksammade fall frihetsberövanden skett under icke helt obetydliga tidsperioder och vederbörande misstänkta senare fått lov att släppas, eftersom förundersökningen mot vederbörande avslutats utan att åtal väckts. Lagens 1 § har följande lydelse.

Har någon häktats såsom misstänkt för brott och frikännes han för brottet eller nedlägges mot honom väckt åtal eller avslutas förundersökning utan att åtal väckes mot honom, äge han, där ej annat följer av vad nedan stadgas, av allmänna medel erhålla ersättning för det intrång i friheten som förorsakats av häktningen och, om han i samband därmed varit anhållen, av anhållandet. Vad nu sagts om häktad skall ock gälla den som under längre tid än ett dygn varit såsom misstänkt för brott anhållen eller underkastad reseförbud.

Ersättning må ej utgå, om den misstänkte sökt avvika eller annorledes undandraga sig förundersökning eller lagföring eller sökt undanröja bevis eller på annat sätt försvårat sakens utredning, eller om han genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att falskeligen angiva sig själv eller eljest uppsåtligen föranlett, att han varit häktad, anhållen eller underkastad reseförbud. Ej heller må ersättning utgå, om i annat fall än nu sagts med hänsyn till omständigheterna ej är skäligt att ersättning gives.

Lagen innebär ett värdefullt inslag i vårt rättssystem, eftersom personer, som oförskyllt råkat illa ut genom myndigheternas vällovliga strävan att avslöja gärningsmän vid olika brott, genom dessa bestämmelser kan erhålla ersättning för mistad arbetsförtjänst och annat intrång i näring liksom även för nödiga kostnader.

I vissa fall kan även ersättning utgå för det lidande, som intrånget i friheten medfört.

I det här ovan refererade lagrummet begränsas emellertid ersättningsrätten på så sätt, att den som sökt avvika eller på annat sätt undandragit sig förundersökning eller lagföring eller sökt undanröja bevis eller på annat sätt försvårat sakens utredning är undantagen från rätten till ersättning. Detsamma gäller även den, som genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att felaktigt angiva sig själv eller på annat sätt

Bihang till riksdagens protokoll 1966. 4 saml. Nr 127—138

uppsåtligen föranlett att han varit häktad, anhållen eller underkastad reseförbud.

Någon invändning torde det icke finnas anledning att göra mot dessa bestämmelser, eftersom det i dessa klart redovisade fall framstår som klart motiverat att vederbörande själv får stå för sin skada, om han av ett eller annat skäl uppsåtligen försatt sig i någon av de angivna situationerna.

Vad som emellertid framstår som betänkligt är den bestämmelse, som talar om att ersättning ej heller må utgå, om det med hänsyn till omständigheterna ej är skäligt att ersättning gives.

Av förarbetena för lagstiftningen framgår, att man med denna passus bland annat avsett, att ersättning icke kan komma i fråga, om anledning till misstanke kvarstår.

I Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen hade bestämmelsen följande utformning: »Ej heller må ersättning utgå, om anledning till misstanke kvarstår eller om det eljest med hänsyn till omständigheterna ej är skäligt att ersättning gives.»

Genom första lagutskottets ingripande ändrades emellertid lagtexten, så att den fick sin nuvarande utformning.

I utskottets utlåtande uttalades det tydligt, att utskottet med detta ändringsförslag icke velat borttaga möjligheten för domstol att avslå en ersättningsansökan, där omständigheterna är sådana att anledning till misstanke måste anses kvarstå. Gällande rätt torde därför uppenbarligen innebära, att en domstol kan avslå en i övrigt motiverad ansökan om ersättning, om hos domstolen fortfarande finnes en misstanke, att vederbörande varit skyldig till brott.

Det stötande momentet i gällande rätt på detta område framträder kanske klarast när — som i många fall sker — samma domstol, som dömt i huvudfrågan, även skall pröva ansökan om ersättning.

Om rätten i ett fall frikänt vederbörande, kan den följaktligen i samma dom eller eventuellt något senare avslå hans framställning om ersättning med stöd av nu gällande regler, därför att rättens ledamöter fortfarande hysar misstanke om vederbörandes skuld. En dylik rättstillämpning påminner starkt om det ur vårt rättssystem utdömda institutet att ställa någon på framtiden.

En förändring bör därför komma till stånd, så att eventuell kvarstående misstanke ej kommer att påverka frågan om ersättning enligt ovannämnda lag.

Huru detta problem lagtekniskt skall angripas kan man ha delade meningar om. Möjligen skulle man kunna tänka sig att den sista meningen i § 1 stycke 2 lagen den 13 april 1945 utgår.

På grund av det ovan anförda hemställer jag,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag beträffande lagen den 13 april

1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl., så att en kvarstående misstanke hos domstolen ej längre skall få påverka prövningen av ersättningsfrågan.

Stockholm den 20 januari 1966

Bo Martinsson

Nr 128

Av fru Ekroth m. fl., angående inkomstprövningen vid kommunalt bostadstillägg.

(Lika lydande med motion nr 91 i Första kammaren)

Stockholm den 20 januari 1966

Iris Ekroth

Anders Forsberg

Harald Almgren

Karl Rask

Sven Ekström
